Dodenherdenking Zwijndrecht, 4 mei 2023

Burgemeester T.J. Haan

(LET OP! HET GESPROKEN WOORD GELDT!)

Dames en heren,
Jongens en meisjes,

Ik neem u mee naar de avond van 11 juli 1940, twee maanden na het begin van de Tweede Wereldoorlog. Nederland heeft nog geen idee van wat het land de komende jaren te wachten staat en probeert er onder het juk van de bezetter het beste van te maken. Zo ook het Zwijndrechtse gezin Verschoor, dat woont op de Ringdijk. De gezinsleden maken zich op voor de nacht. Het zal hun laatste nacht zijn. Want allemaal komen ze om het leven als rond 3.00 uur 's nachts het noodlot bepaalt dat één van de in totaal drie bommen precies op hun huis terecht komt. Eind oktober komen opnieuw inwoners om, bij een mislukt bombardement op bruggen in onze gemeente.

De verschrikkingen van oorlogen en geweld komen vaak tot ons aan de hand van grote getallen. Bijvoorbeeld van de miljoenen burgers en soldaten die slachtoffer werden. Maar de persoonlijke verhalen laten ons echt voelen wat het betekent om je vrijheid of zelfs je leven te verliezen. Hoe kwetsbaar onze vrijheid is.

Bij mijn voorbereidingen op deze herdenking kwam ik meer persoonlijke, lokale, indringende oorlogsgebeurtenissen tegen. Zoals de verhalen over de dappere vrouwelijke koeriers uit Zwijndrecht, die zich met gevaar voor eigen leven inzetten voor de goede zaak. Verzetsstrijders die werden verraden door landgenoten met minder nobele bedoelingen. Vernielingen die zorgden voor dood en verderf in Zwijndrecht. Lezen over deze gebeurtenissen maakt het verleden bijna tastbaar.

Er tekent zich een beeld af van onzekerheid en verdriet. Van bombardementen en geweld. Van honger en dorst. Van de bedrukkende situatie waarin mensen niet mochten lezen, schrijven en zeggen wat ze wilden. Het zijn gebeurtenissen die wij ons maar moeilijk kunnen voorstellen. Gewend als we zijn aan een leven in vrijheid, waarin wij – grotendeels - zelf bepalen wat we doen en laten. Een leven dat lange tijd zo vanzelfsprekend leek. In een Europa dat zich sinds mei 1945 kenmerkte door vrede, vrijheid en vooruitgang. Tot vorig jaar. Toen na eerdere signalen van een schuivende wereldorde de Russische inval in Oekraïne ons hardhandig wakker schudde.

Met beelden die terug doen denken aan toen. Met Europeanen zoals u en ik, die letterlijk onder vuur komen te liggen. Die op zoek naar veiligheid huis en haard moeten verlaten. Verlies van familie en vrienden moeten verwerken. We zien – ook in onze gemeente – mensen die ineens werden geconfronteerd met de eindigheid van vrijheid.

Het benadrukt hoe bijzonder en tegelijk ook kwetsbaar ons leven in vrijheid is. Het onderstreept ook hoe belangrijk het is herinneringen levend te houden en te verbinden met situaties die zich ook vandaag nog voordoen. Situaties als in Oekraïne. Maar ook op andere plaatsen in de wereld, waar oorlogen en conflicten maar blijven voortduren. Maar kijk ook op kleinere schaal. Bijvoorbeeld naar de manier waarop wij met elkaar omgaan. En elkaar soms de les lezen. In voetbalstadions. Langs de lijn, bij wedstrijden van onze kinderen. Op school. Op het werk. In het verkeer. Op social media. In de politiek.

Als we zelf eerlijk zijn en in de spiegel kijken, zijn we dan altijd die leuke en tolerante inwoner van Zwijndrecht die met een positieve kijk op het leven klaar staat voor anderen? Of laten we sommige dingen ook gebeuren, zeggen we 'wat kunnen wij eraan doen?' en geven we ons over aan een negatieve, vicieuze cirkel?

Of pakken we juist wel onze verantwoordelijkheid en kijken we naar wat we zelf kunnen bijdragen aan een positieve, krachtige en weerbare houding? Ik kies voor het laatste en hoop dat velen daar voor kiezen. Laten we er voor kiezen af en toe stil te staan bij het bijzondere van onze

vrijheid en ons blijven inzetten voor die vrijheid. Laten we af en toe kijken wat we kunnen bijdragen aan een verdraagzame samenleving met oog voor elkaar. Laten we met die gedachte vanavond de mensen herdenken en eren die zich op welke manier dan ook hebben ingezet voor de onschatbare waarde van vrijheid.

Vanavond staan we, hier op het Raadhuisplein en op De Manning in Heerjansdam, in het bijzonder stil bij de inwoners die de hoogst denkbare prijs voor vrijheid betaalden. Hun leven. Zoals de slagersfamilie Meijer. Vader, moeder en twee dochters van twee en drie jaar oud. Gedeporteerd en vermoord in Auschwitz. Apothekersfamilie Meijer, waarvan vrouw en zoon in Auschwitz werden vergast. Dokter Ekelmans die om het leven kwam door een Duitse handgranaat. Gemeenteambtenaar Gerrit de Waard, gefusilleerd in kamp Vught.

Op de begraafplaats in Zwijndrecht liggen de graven van acht plaatsgenoten, die hun leven hebben gegeven voor onze vrijheid. Eerder vandaag heb ik met militaire veteranen bloemen gelegd bij hun graf. Ik noem hun namen:

Arie van Aalst. 37 jaar.

Jacob Arie Kraak. 35 jaar.

Huig de Man. 20 jaar.

Johannes de Man. 27 jaar.

Nicolaas Rijsdijk. 22 jaar.

Abraham Teeuw. 27 jaar.

Adriaan Vrijenhoek. 21 jaar.

Joost Dirk van Wingerden. 20 jaar.

Ook na de Tweede Wereldoorlog kostten oorlogen en conflicten vele mensenlevens. Ook die mensen herdenken we vandaag. Zoals Gerrit Rijsdijk, die in 1948 het leven liet in Nederlands Indië. Jan van Twist, in 2006 om het leven gekomen bij een vredesmissie in Afghanistan.

Dames en heren, ik wil u danken voor uw aanwezigheid. Ik wil u ook danken voor uw bereidheid om stil te staan bij onze mogelijkheden om te kiezen voor en bij te dragen aan een leven in vrede, veiligheid en verdraagzaamheid.